

מכון מנדל למנהיגות

סקירת מגמות ופעילות בצה"ל

מורטון מנדל במפגש עם קציני צה"ל, צילום מסך מתוך אתר המכון

קצין חינוך ראשי לשעבר במכון מנדל, צילום מסך מתוך אתר המכון

ראשי פרקים:

- א. פתיחה 3
- ב. שיטת הפעולה של מנדל 3
- ג. חדירת מכון מנדל לצה"ל 3
- ד. מוקדי הפעילות של מנדל בצה"ל: 4
- ה. נשיאי קרן מנדל בעבר ובהווה 5
- ו. קשר של נשיאי מנדל לקרן החדשה לישראל 5
- ז. תרומות לקרן החדשה לישראל 7
- ח. מכון מנדל פועל בצה"ל ללא מכרז, ותורם את רוב עלות פעילותו: 8
- ט. מרצים וחברי סגל מנדל 9
- י. מרכז מנדל למנהיגות בנגב 11
- יא. עבודה הדוקה עם שתי"ל, הזדוע הביצועית של הקרן החדשה לישראל 11

א. פתיחה

מכון מנדל למנהיגות¹ נוסד בשנת 1992 בירושלים בידי קרן ג'ק, ג'וזף ומורטון מנדל מקליבלנד. במכון מתקיימות מגוון תוכניות לפיתוח מנהיגות חינוכית. בראש קרן מנדל עומד מורטון מנדל.

משנת 2005 משקיעה הקרן מאמצים רבים בהכשרת המנהיגות החינוכית בצה"ל.

בדוח שלפניכם ננסה לסקור מי הם העמדות של העומדים בראש קרן מנדל בעבר ובהווה וכן מה הם שיטות הפעולה של הקרן ובאלו תחומים היא משפיעה בצה"ל.

ב. שיטת הפעולה של מנדל

מכון מנדל למנהיגות, אשר כאמור נוסד בשנת 1992, פועל ליצירת מנהיגים **סוכני שינוי** אשר יובילו ארגונים ומיזמים חינוכיים בישראל ובקהילות יהודיות ברחבי העולם.² זירת הפעולה הראשונה והראשית של מכון מנדל היתה משרד החינוך.

לדברי נשיאת קרן מנדל בעבר, אנט הוכשטיין "לפני שהוקם בית הספר נעשה מחקר שהגדיר את 1,500 המשרות המשפיעות על מערכת החינוך בישראל. שם שאפה הקרן לראות את בוגרי המוסד בתום לימודיהם". בבית הספר תוכניות המיועדות הן לאנשי חינוך מדרג הביניים, והן מהסגל הבכיר.

מדי שנה מתקבלים לתוכנית כעשרים עמיתים, ולאחר השלמת לימודיהם בבית הספר למנהיגות מכון מנדל עוזרים להם להשתלב בתפקידי מפתח במערכת החינוך בעזרת רשת בוגרים מפותחת, כיום ישנם במערכת החינוך למעלה מ-400 בוגרים של בית הספר למנהיגות חינוכית שמכניהם בעמדות מפתח.

ג. חזירת מכון מנדל לצה"ל

בשנת 2005³, בתקופה הסמוכה לביצוע תכנית ההתנתקות, החל שיתוף הפעולה בין צה"ל למכון מנדל. המכון התחיל להפעיל את "תכנית מנדל למנהיגות חינוכית בצה"ל", במסגרת התקשרות ללא מכרז עם משרד הביטחון, כאשר את מרבית עלות התכנית מממן המכון בעצמו כתרומה לצה"ל.

מאז, המכון פועל במספר מישורים בצה"ל, ובעצם מכשיר את קציני צה"ל כ"סוכני שינוי" לערכיו, כפי שסיפר גם פרופ' יהודה ריינהרץ, נשיא קרן מנדל, בנאום שנשא בטקס הסיום של בוגרי מנדל⁴:

"אנו גאים לחלוק עם צה"ל את המחויבות לחינוך מפקדים... הבנתנו ההדדית היא שבעשותם זאת הם משמשים סוכני חינוך לכלל החברה הישראלית..."

באותו נאום חשף בנוסף נשיא קרן מנדל כי לסגל מנדל ולבוגרי התכנית ישנה השפעה ישירה על התפיסות החינוכיות והאתיקה בצה"ל:

"ואני יודע גם שברגע זה, בדברי אליכם, אחד מבוגרי תכנית צה"ל עובד שעות ארוכות ותבעניות על פיתוח פרדיגמות ושיטות חדשות להכשרתם האתית של חיילי צה"ל ומפקדיו בהתייעצות עם סגל מנדל ושהוא יבחן את רעיונותיו על עמיתים בתכנית כחלק מהכשרתם. והערב אנו גאים שתכנית מנדל למנהיגות חינוכית בצה"ל שולחת עשרים ושניים בוגרים כאלה חזרה לשורות צה"ל כדי להפיץ את מה שלמדו במנדל."

¹ https://he.wikipedia.org/wiki/מכון_מנדל_למנהיגות

² https://he.wikipedia.org/wiki/מכון_מנדל_למנהיגות

³ <https://institute.mandelfoundation.org.il/Programs/Pages/Mandel-IDF-Educational-Leadership-Program.aspx>

⁴ <https://www.mandelfoundation.org.il/About/News/Pages/Reinharz-speech-2016.aspx>

מוקדי הפעילות של מנדל בצה"ל:

(1) הכשרת קציני חיל חינוך - "תכנית מנהיגות"

החל משנת 2005 מפעיל מכון מנדל תוכנית "מנהיגות חינוכית" המיועדת לקציני חיל חינוך ובכירים נוספים בצה"ל.

בכל שנה יוצאים כ-20 קצינים מתחום החינוך וההכשרה הצה"לי לשנה של הכשרה במכון מנדל,⁵ כך שבפועל המכון הוא גורם מרכזי המעצב את תפיסתם של גורמי החינוך בצה"ל.

פירוט בנוגע לקורס בו משתתפים קציני חיל חינוך:

- **שם הקורס:** "תוכנית מנדל למנהיגות חינוכית בצה"ל"
- **קהל יעד:** הלימודים במכון מנדל נועדו לקצינים בדרגת סרן-סא"ל, העוסקים בתחום החינוך ובהכשרת חיילים בצה"ל. רבים מהקצינים מגיעים מחיל חינוך, והשאר משאר חיילות צה"ל.
- **מטרת ההכשרה:** "לסייע לקציני צה"ל לפתח את זהותם כאנשי חינוך לובשי מדים ולהרחיב את הידע, התפיסות והפרקטיקות שלהם בתחומי חינוך"; "התכנית מיועדת למפקדי צה"ל שרוצים ללמוד ולהשפיע על החינוך בצה"ל ובחברה הישראלית".⁶
- **משך ההכשרה:** פעם בשבוע במשך שנה.

כבר בשנת 2009 פורסמו ב"הארץ" עדויות על התכנים המועברים על ידי מנדל, ונמתחה ביקורת על עולם הערכים הליברלי ועל חוסר העיסוק בחיזוק המוטיבציה ורוח הלחימה.⁷

"הדילמה ככלי חינוכי" היא אחת התוכניות החשובות בהשתלמות. המחנכים המכשירים את עיקר הכוח הלוחם של צה"ל אינם מוזמנים להכשיר את קציני החינוך. אפילו בנושא "התנהגות מוסרית במסורת היהודית" אין מרצה, או רב, שאינו מזדהה עם הרוח הליברלית של המכון. וכך בכל התוכנית.

"עיקר ההכשרה הרוחנית של קציני החינוך נעשית מחוץ לצה"ל... חיל החינוך בחר להכשירם במכון מנדל, שם במשך שנת לימודים תמימה אין ולו סדנה אחת העוסקת בעידוד המוטיבציה".

(2) מלט"ק (המכללה לפיקוד טקטי)

לפני כשנה וחצי, חרף הנחייתו הרשמית של הרמטכ"ל לצמצם את מעורבות מכוני החוץ בצה"ל, מכון מנדל דווקא הרחיב את פעילותו להכשרת קצינים נוספים - חניכי וסגל המלט"ק (המכללה לפיקוד טקטי). חניכי המלט"ק, קצינים בדרגת סרן לקראת תפקיד מ"פ, משתתפים אחת לשלושה שבועות בסדנת מנהיגות במכון מנדל אשר עורכת כ-8 שעות.

בנוסף לחניכים, גם סגל הפיקוד במלט"ק עוברים תכנית נפרדת במנדל.

בכיר במלט"ק העיד כי בין ברשימת המרצים אותם מציע מנדל למלט"ק, אין כלל מרצים העוסקים בערכים ברוח אהבת המולדת, דבקות במשימה, אהבת הארץ והעם, חתירה לנצחון וכד'. לדבריו: **"מתוך 360 מעלות, יש ייצוג רק 270 מעלות - כאשר ה-90 החסרים הם הערכים הרגילים עליהם גדלנו בצבא"**.

עדויות מהשטח מלמדות גם הן על עיסוק נרחב בערכים ליברליים ורב תרבותיות, ללא עיסוק משמעותי בסוגיות ישירות של חיזוק רוח הלחימה והמשימה הצבאית.

(3) "יעוד ויחוד"

קורס "יעוד ויחוד" הינו קורס חינוכי לקצינים אשר מוגדר כקורס חובה כתנאי מקדים לקבלת דרגת רס"ן. הקורס הופעל במשך השנים ע"י ארגון 'בינה'. בעקבות ביקורת ציבורית על זיהוי אג'נדה שמאלית וליברלית של בינה ומכונים נוספים אשר פעלו בצה"ל, הורה הרמטכ"ל לצמצם מעורבות מכונים בצה"ל, והקורס עבר לניהול ישיר של צה"ל. לאחרונה נודע כי מדובר בשינוי קוסמטי גרידא, שכן אנשי המילואים המעבירים את הקורס - כולם הינם בוגרי מנדל.

⁵ <https://institute.mandelfoundation.org.il/Pages/Graduation2015.aspx>

⁶ <https://school.mandelfoundation.org.il/News/Pages/IDF2011.aspx>

⁷ <https://institute.mandelfoundation.org.il/IdfLeadership/Pages/About.aspx>

⁸ <http://news.walla.co.il/item/1426101>

ד. נשיאי קרן מנדל בעבר ובהווה

קשר של נשיאי מנדל לקרן החדשה לישראל

מתוך ארבעה נשיאי מנדל במשך השנים, שניים קשורים לקרן החדשה לישראל. בנוסף, הנשיא הנוכחי מזוהה עם אידאולוגיה פרו פלסטינית ומבטא עמדות שמאל רדיקלי מובהקות:

א. **אנט הוכשטיין**, ממקימי קרן מנדל-ישראל⁸, בעבר נשיאת קרן מנדל-ישראל וכיום יועצת בקרן⁹, הינה חברת דירקטוריון בארגון השמאל "מולד"¹⁰, הממומן ע"י הקרן החדשה לישראל¹¹.

ב. **ד"ר ורדה שיפר**, נשיאת קרן מנדל-ישראל בין השנים 2010-2012, חברה במועצה הבין-לאומית של "הקרן החדשה לישראל", בעבר חברת הנהלה ויו"ר של ועדת המענקים של "הקרן החדשה לישראל"¹².

ג. **נשיא מנדל הנוכחי** - פרופ' יהודה ריינהרץ שימש בתפקיד **נשיא אוניברסיטת ברנדייס בארה"ב** בין השנים 1994-2010¹³, קודם תפקידו הנוכחי כנשיא קרן מנדל. כיום, לדברי גורם במכון מנדל שפורסמו ב-Boston Globe, פרופ' ריינהרץ מועסק במנדל במשרה מלאה¹⁴.

שני אירועים שהתרחשו בימי כהונתו כנשיא אוניברסיטת ברנדייס מלמדים רבות על השקפתו של האיש:

• פרופ' ריינהרץ יזם שותפות עם אוניברסיטת אל-קודס הפלסטינית

פרופ' ריינהרץ יזם בשנת 2003¹⁵ שותפות אקדמאית בין אוניברסיטת ברנדייס לאוניברסיטת אל-קודס הפלסטינית השוכנת במזרח ירושלים, במימון קרן פורד¹⁶. השותפות, אשר כללה חילופי סטודנטים ופרויקטים משותפים, החלה שנה אחת לאחר ששר הפנים בישראל הורה על סגירתה של אוניברסיטת אל-קודס, בעקבות איסוף חומר מודיעיני

⁸ <https://www.haaretz.co.il/misc/1.1119792>

⁹ <https://www.mandelfoundation.org.il/About/Leadership/Pages/default.aspx>

¹⁰ http://www.guidestar.org.il/vf_view_file?guid=04c6472231f91df-13aeb13449a447aa-9137af8407ae1ec52e560aa70c25e551599b956ba156dede236c94b7585129ee-e6e47d1f4470aa05-27f26cd9db25fa3b0

¹¹ <http://nif.org.il/org>

¹² <http://www.vanleer.org.il/he/people> ורדה-שיפר

¹³ https://he.wikipedia.org/wiki/יהודה_ריינהרץ

¹⁴ <http://www.bostonglobe.com/metro/2013/11/17/brandeis-president-reinharz-landed-college-jobs-with-big-pay-few-responsibilities/s9TXo4v2UdjE9lfqJND2pM/story.html>

¹⁵ <http://www.nytimes.com/2006/02/01/education/2-universities-trade-ideas-across-armed-checkpoints.html>

¹⁶ <http://www.brandeis.edu/aqu/about>

רב כנגדה ע"י המשטרה והשב"כ. בשנת 2003, בזמן שהחלה השותפות בין האוניברסיטאות, קיימה אוניברסיטת אל קודס מחאה נגד הקמת גדר ההפרדה¹⁷. רק בשנת 2013 החליט פרדריק לורנס, נשיא אוניברסיטת ברנדייס אשר החליף את פרופ' ריינהרץ בנשיאות האוניברסיטה, על ניתוק הקשר בין האוניברסיטאות לאחר שבאוניברסיטת אל-קודס נערך טקס בעל סממנים נאציים¹⁸. באתר אוניברסיטת ברנדייס נכתב כי אחת ממטרות השותפות שהייתה לאוניברסיטה עם אוניברסיטת אל-קודס הינה: "לשפר את יכולות הניהול והתשתית באל-קודס, אחד המוסדות האזרחיים המתהווים של פלסטין"¹⁹. בנאום שנשא פרופ' ריינהרץ בשנת 2009 יום לאחר אימוץ דו"ח גולדסטון ע"י האו"ם, שיבח פרופ' ריינהרץ את השותפות הקיימת בין אוניברסיטת ברנדייס לאוניברסיטת אל-קודס²⁰.

• **אירוח ריצ'רד גולדסטון, מחבר "דו"ח גולדסטון", והאשמת ישראל בפשעי מלחמה במבצע "עופרת יצוקה":**

יום לאחר אימוץ דו"ח גולדסטון ע"י מועצת האו"ם²¹, אירחה אוניברסיטת ברנדייס את מחבר הדו"ח, ריצ'רד גולדסטון, אשר הוזמן לנאום בפני הסטודנטים באוניברסיטה במסגרת פורום העוסק בעימות הישראלי-פלסטיני בעזה (מבצע 'עופרת יצוקה'). את דברי הפתיחה לכנס נשא פרופ' ריינהרץ, אשר אמר כי²²:

"האמת, אפילו אל החלקים הפנימיים שלה זה לא רק המוטו של ברנדייס, זהו ערך הליבה של האוניברסיטה, מאז הקמתה. זהו אתגר שלעתים קרובות אינו קל לפגישה. סוגיות של מלחמה ושלום, אתיקה וצדק חברתי, נוגעות לעתים קרובות בעצבים החשופים שנגרמו על ידי סבל אישי, או על ידי אמפתיה לאלה הסובלים. אין מקום כזה יותר מאשר במאבק הארוך, הכואב והמתמשך בין הישראלים לפלסטינים."

בהמשך דבריו התייחס פרופ' ריינהרץ לתוכנו של 'דו"ח גולדסטון':

"פרטי הסכסוך בעזה הובילו למסקנות שונות באופן דרמטי לגבי הבסיס החוקי והמוסרי של פעולות ישראל. הועדה בראשות השופט גולדסטון הסיקה על בסיס חקירותיה, כי **ישראל נקטה במדיניות מכוונת של ענישה קולקטיבית של תושבי עזה, ובכך ביצעה מעשים שיש לסווגם כפשעי מלחמה**."

לאחר מכן התייחס לכך שגולדסטון מתארך באוניברסיטת ברנדייס יום לאחר שמועצת האו"ם החליטה לאמץ את הדו"ח. בנוגע לכך אמר פרופ' ריינהרץ: "**התזמון שלנו הוא לגמרי מושלם**".

כמו כן אמר: "נכנסנו לעידן חדש של לוחמה. כיצד אנו עוסקים במצבים כאלה בצורה יעילה ומוסרית, עם פגיעה מינימלית בחפים מפשע של היריב תוך שמירה על עצמנו, זהו אחד הנושאים הבולטים והמורכבים של ימינו."

¹⁷ https://he.wikipedia.org/wiki/אוניברסיטת_אל-קודס

¹⁸ <https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/ART2/524/071.html>

¹⁹ <http://www.brandeis.edu/aqu/about>

²⁰ <http://www.brandeis.edu/now/2009/november/remarks.html>

²¹ <https://www.makorrishon.co.il/nrg/online/1/ART1/963/279.html?hp=1&loc=8&tmp=6360>

²² <http://www.brandeis.edu/now/2009/november/remarks.html>

ה. תרומות לקרן החדשה לישראל

בין השנים 2013-2015, תרם מורטון מנדל לקרן החדשה
 סכום כולל של \$375,500²³.

תרומות של מורטון מנדל לקרן החדשה לישראל,
 מתוך ד"ח שנתי לשנת 2014 של הקרן של מורטון ואשתו ברברה מנדל

Community Foundation of Western North Carolina	Community Foundation of Western North Carolina 4 Vanderbilt Park Drive, Suite 300 Asheville, NC 28803	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	\$25,000 00
Jewish Community Center of Asheville	Jewish Community Center of Asheville 236 Charlotte Street Asheville, NC 28801	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	\$40,000 00
***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund	***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund 2100 M St NW, Suite 619 Washington, DC 20037	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	<u>\$20,000 00</u>
Equality Federation	Equality Federation 567 Sutter Street, 3rd Floor San Francisco, CA 94102	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	\$25,000 00
***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund	***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund 2100 M St NW, Suite 619 Washington, DC 20037	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	<u>\$15,000 00</u>
***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund	***ALERT MLM OF ANY FAMILY MEMBER GIVING TO NIF BEFORE PROCESSING THE GRANTS New Israel Fund 2100 M St NW, Suite 619 Washington, DC 20037	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	<u>\$40,000 00</u>
Astraea Foundation	Astraea Foundation 116 East 16th Street, 7th Floor New York, NY 10003	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	\$30,000 00
National Gay & Lesbian Task Force	National Gay & Lesbian Task Force 80 Maiden Lane Room 1504 New York, NY 10038-4689	NONE PUBLIC CHARITY	GENERAL	\$30,000 00

²³ <https://www.guidestar.org/profile/34-6546420>

1. מכון מנדל פועל בצה"ל ללא מכרז, ותורם את רוב עלות פעילותו:

תכניות מנדל הפועלות בצה"ל, לגביהן נכתב לעיל, פועלות בהתקשרות בין קרן מנדל למשרד הביטחון אשר קיימת **ללא כל מכרז**. יש לציין כי את מרבית עלות ההכשרה "תורם" המכון לצה"ל ללא תשלום (כ-800,000 ₪ מתוך כ-1,000,000 ₪).

כאמור, בשנתיים האחרונות הרחיב הארגון את פעילותו בצה"ל במסגרת המכרז, וקיבל תוספת תקציבית להפעלת הכשרות לחניכי המכללה לפיקוד טקטי (מלט"ק).

עלות תרומת המכון להפעלת התכנית כולל הרחבתה הינה כ-2.2 מיליון ₪ בשנה.

פטור 10389236 משנת 2017

אבקש לפטור עסקה זו ממכרז ע"ס תקנה 18 א' לחוק חובת המכרזים*.

1. חיל החינוך מעוניינים לבצע 2 תוכניות להכשרה בנושא מנהיגות חינוכית עבור אוכלוסיית הפיקוד של חיל החינוך והנוער [קציני החינוך] ועבור חניכי המלט"ק.

2. מכון מנדל מתמחה בנושא "מנהיגות חינוכית" ופיתח מודלים ייחודיים להכרת מנהיגים עם דגש על פיתוח השקפת עולם חינוכית.

3. תוכנית העבודה השנתית עבור 2 התוכניות הצה"ליות עומדת על כ-2.7 מ"ח.

4. התוכנית כוללת בתוכה הרצאות, הנחייה, סיורים קבוצתיים, ארוחות, טקסים, ספרים, חומרי לימוד ועוד.

5. הספק מעוניין להשתתף במימון של כ-80% מכלל הפעילות עבור 2 התוכניות.

6. אבקש לאשר את הפטור בהיקף של 550,000 ₪ לשנת עבודה 2017.

7. מס' הפטור שאושר לשנים 2015-2016 הינו : 10234881.

ז. מרצים וחברי סגל מנדל

פרופ' חיים עומר

מרצה מטעם מכון מנדל במסגרת תכנית המנהיגות לחניכי המלט"ק

במסגרת תכנית המנהיגות של מכון מנדל, העביר פרופ' עומר הרצאה לחניכי המלט"ק, תחת הכותרת "הסמכות החדשה".

פרופ' עומר הינו פסיכולוג קליני, מפתח גישת ה"סמכות החדשה" בתחום ההורות²⁴. מומחה בנושא 'ההתנגדות הלא אלימה'. הגה ופיתח את שיטת ה"מאבק הבונה". השיטה אומצה ע"י הקרן החדשה לישראל והיוותה התשתית לגישה הפסיכולוגית שנקטו צה"ל והמשטרה במהלך ביצוע תוכנית ההתנתקות..

גם לאחר תכנית ההתנתקות הירבה פרופ' עומר להשתתף בכנסים של הקרן החדשה לישראל^{25,26,27}, ולא מן הנמנע כי גם כיום נמצא בקשר עם הקרן.

השיטה יושמה ע"י פרופ' עומר בתכנית ההתנתקות במימון הקרן החדשה לישראל, והיא הבסיס לתפקוד "הרובוטי" של החיילים מבצעי הגירוש. בהמשך, מיישמת הקרן החדשה את התפיסה במסגרת ייעוץ לארגוני שמאל קיצוניים בהובלת מאבקים לשינוי תודעה ציבורית בישראל.

פרופ' משה הלברטל,

חבר סגל מכון מנדל, חבר הנהלת "האגודה לזכויות האזרח"²⁸, מעביר הרצאות לקציני צה"ל ומקורב לרמטכ"ל:

הרמטכ"ל הנוכחי, כמו אחדים מקודמיו, מתייעץ מדי פעם בסוגיות ערכיות עם הלברטל ועם חבר קרוב של שניהם, אלוף (מיל") פרופ' ישי בר. כשהלברטל נשאל לדעתו על התנהלותו של איזנקוט בסערה האחרונה, הוא משיב במלים נחרצות: "יש לנו מזל שגדי הוא הרמטכ"ל היום. בגלל הביוגרפיה המאוד מסוימת שלו, איזנקוט לא חייב לאף אחד כלום. הוא האדם הכי עצמאי בצמרת, עם המון אינטגריטי ושיקול דעת. איש מקצוע בלתי רגיל. הוא מעולם לא הועיד את עצמו לגדלות ולא שידר שנולד להיות רמטכ"ל. יש לו עולם ערכים מוצק מאוד. אני לא יודע איך הדברים ייראו אחרי שיסיים את כהונתו".

"הקוד האתי של צה"ל, שלא כמו החוק הבינלאומי, דורש שהחיילים יסתכנו בעצמם במידה מסוימת כדי למנוע גרימת מוות לאזרחים... בדיון על קוד התנהגות אתית עם קצינים ישראלים, הרבה פעמים אני פוגש את התלונה הבאה: "האם אתה רוצה לומר, לפני שאני פותח באש, אני צריך לעבור את כל הדילמות האתיות וחשובים? זה יהיה משתק לחלוטין, אף אחד לא יכול להילחם מלחמה בכתונות משוגעים כאלה!"²⁹

²⁴ https://he.wikipedia.org/wiki/חיים_עומר

²⁵ <http://www.ivolunteer.org.il/?CategoryID=76&ArticleID=332>

²⁶ <https://www.nif.org/news-media/press-releases/press-release-israeli-psychologists-who-trained-army-for-disengagement-to-head-panel-at-apa-conference>

²⁷ <http://huc.edu/news/article/2011/tikkun-layl-shavuot-huc-jirjerusalem>

²⁸ <https://www.youtube.com/watch?v=-2wcTmlSXVs>

²⁹ <http://www.lavi.org.il/2016/08/%D7%90%D7%A8%D7%92%D7%95%D7%A0%D7%99-%D7%94%D7%A7%D7%A8%D7%9F-%D7%94%D7%97%D7%93%D7%A9%D7%94->

אבי כצמן

חבר סגל מכון מנדל למנהיגות ויועץ בהנהלת קרן מנדל-ישראל

בכיר במכון ובקרן מנדל. על פי התבטאויותיו במהלך השנים, מחזיק בתפיסות שמאל קיצוני. **כצמן רואה בניצחון במלחמת ששת הימים "טעות מביכה" ו"תקלה חמורה" שהביאה על מדינת ישראל את "קללת השטחים הכבושים".**

בעבר הוזמן לנאום בכנס של "שוברים שתיקה", וכן היה חבר הנהלה בעמותת השמאל "קשב" יחד עם דוד גרוסמן, פרנסיס רדאי, וכן חגית עופרן וגליה גולן החברות ב"שלום עכשיו".

פרופ' יהודה ריינהרץ - נשיא קרן מנדל הנוכחי, נשא דברים בכנס הסיום של בוגרי מנדל לשנת 2016:³⁰

"לפני קום המדינה - התריע מרטין בובר מפני **הסכנה שהציונות תאמץ לה לאומנות צרה ואנוכית** כבסיס לחיים היהודיים בישראל במקום חזון הנביאים שדגל בצדק חברתי ובדרך הישר. אחרת טען, תיפול המנהיגות בידי עסקנים חלקלקים, צרי אופק ולא הגונים המתמחים בצבירת שליטה על אחרים ובתחזוקה."

כמו כן אמר:

"לכו ובקרו במרכזי מנדל למנהיגות בנגב ובגליל, שעצם קיומם מבטא את מחויבותנו היהודית, הציונית והדמוקרטית לכל **הקהילות** בישראל, **יהיו אשר יהיו ובאשר יהיו**. אותם ערכים שמעניקים לנו השראה לטפח מנהיגים המחויבים לרווחת היהודים ולסולידריות ביניהם ברחבי העולם, מעניקים לנו את השראה להגיע לכל הקהילות בישראל, צפון ודרום. אם הן נמצאות בפריפריה - נצא למקומן ונסייע בפיתוח מנהיגותן שם. באשר הן קהילות מיעוטים - **ערבים, דרוזים, מוסלמים או נוצרים**, או מורכבות מכל מה שנמנה לעיל - יש לנו מחויבות לשיפור איכות חייהם ולהשתתפותם המלאה והשיוויונית בחיים הישראליים."

מדברים אחרים שאמר פרופ' ריינהרץ עולה כי הערכים בהם עוסקים במנדל הינם ערכים גלובליים, ללא אזכור של תכנים המחזקים את הפן הלאומי:

"המחויבות הערכית קורנת מהמדיניות של קרן מנדל ומהנעשה בתוכניות ההכשרה שלה. דבר זה מסביר את תרומתה הייחודית לקידום הלימודים במדעי הרוח **כיסוד השאיפה האנושית**, החוויה **האנושית** והחובה שאלו מטילות על כל העמיתים - והסגל - בתוכניותיה: ללמוד תפיסות חזון של החברה הטובה ושל האדם המוסרי הראוי, לדון בהן, לתכנן לאורן, לאמצן וליישמן."

<https://www.mandelfoundation.org.il/About/News/Pages/Reinharz-speech-2016.aspx>³⁰

ח. מרכז מנדל למנהיגות בנגב

במרכז מנדל למנהיגות בנגב מתרכזת פעילותה של קרן מנדל בדרום הארץ. המרכז ממוקם בעיר באר-שבע, ופועלות בו תוכניות מנהיגות המיועדות לתושבי איזור הנגב, יהודים ובדואים כאחד³¹. בחינה של הנעשה במרכז מנדל למנהיגות בנגב עשויה לשפוך מעט אור על קשריה של קרן מנדל עם הקרן החדשה לישראל, ועל עמדותיה הפוליטיות של הקרן.

סגל

מקימת המרכז היא **ד"ר ורדה שיפר**, אשר בהמשך דרכה במנדל מונתה להיות נשיאת הקרן. חברה במועצה הבין-לאומית של "הקרן החדשה לישראל", בעבר חברת הנהלה ויו"ר של ועדת המענקים של "הקרן החדשה לישראל"³².

בסגל המרכז ניתן למצוא את ד"ר ספא אבו-רביעה, אשר עשתה דוקטורט על "השפעת הנכבה על נשים בדואיות בנגב"³³.

עבודה הדוקה עם שתי"ל, הזרוע הביצועית של הקרן החדשה לישראל

בערב פרידה ממנהל המרכז בין השנים 2009-2013, ינק'לה שטיינברג, הודה לו מנהל שתי"ל בדרום: "על שהפך את המרכז לבית עבור שתי"ל ועבור החברה הערבית-הבדואית בנגב"³⁴. דוגמה לדבר ניתן לראות בהתקיימות "שולחן עגול" בהשתתפות שתי"ל במרכז מנדל למנהיגות בנגב³⁵.

כמו כן, המרכז פועל עם שתי"ל והאיחוד האירופי במסגרת פרויקט "כלכלה מקומית מקיימת (כמ"מ)", שהינו פרויקט אשר הוקם בשנת 2012 **בהובלת שתיל ובמימון האיחוד האירופי**³⁶.

קבוצת המחקר של כמ"מ **הוקמה בשיתוף מרכז מנדל לנהיגות בנגב**³⁷ ומנוהלת על-ידי אסף רז משתי"ל וד"ר יצחק (קיקי) אהרונוביץ' ממרכז מנדל למנהיגות בנגב. הקבוצה מונה חוקרים מארבעה מקומות: הנגב, **הרשות הפלסטינית**, איטליה ופורטוגל^{38 39}.

כחלק מפעילותה בנגב, תרמה בעבר קרן מנדל ל"מכון הנגב לאסטרטגיות שלום ופיתוח"⁴⁰, שהינו ארגון ערבי-יהודי לשינוי חברתי שפעילותו מתמקדת בתהליכי פיתוח קהילתי בקרב הערבים הבדואים תושבי הנגב. בארגון "פועלים ליצירת שותפות אמת בין האוכלוסייה הערבית לאוכלוסייה היהודית"⁴¹. בועד המנהל של הארגון חברה ויוזיאן סילבר, מנכ"לית הארגון עד שנת 2014 וממייסדי, החברה בארגון השמאל הקיצוני "נשים עושות שלום"⁴².

³¹ <https://negev.mandelfoundation.org.il/Pages/default.aspx>

³² <http://www.vanleer.org.il/he/people> ורדה-שיפר

³³ <https://tv.social.org.il/politics/2015/05/12/osot-seder-3>

³⁴ <https://negev.mandelfoundation.org.il/About/News/Pages/JacobSteinbergFarewell.aspx>

³⁵

<http://www.yeruham.co.il/moaza/Documents/%D7%A1%D7%99%D7%9B%D7%95%D7%9D%20%D7%A9%D7%95%D7%9C%D7%97%D7%9F%20%D7%A2%D7%92%D7%95%D7%9C%20%D7%99%D7%99%D7%A9%D7%95%D7%9D%20%D7%A9%D7%99%D7%A0%D7%95%D7%99%20%D7%92%D7%91%D7%95%D7%9C%D7%95%D7%AA%20%D7%95%D7%97%D7%9C%D7%95%D7%A7%D7%AA%20%D7%94%D7%9B%D7%A0%D7%A1%D7%95%D7%AA-%208-5-17.pdf>

³⁶ <http://www.kamam.org.il/cgi-webaxy/item?95>

³⁷ <http://www.kamam.org.il/cgi-webaxy/item?103>

³⁸ <https://negev.mandelfoundation.org.il/About/News/Pages/kamamcongress.aspx>

³⁹ <http://www.kamam.org.il/cgi->

[webaxy/sal/sal.pl?lang=he&ID=717713_kmekomit&act=show&dbid=pages&dataid=232](http://www.kamam.org.il/cgi-webaxy/sal/sal.pl?lang=he&ID=717713_kmekomit&act=show&dbid=pages&dataid=232)

⁴⁰ <http://wiki.sheatufim.org.il> מנדל_מנדל_קרן_קרן/Mandel_foundation_

⁴¹ http://ajeec-nisped.org.il/?page_id=1333

⁴² http://ajeec-nisped.org.il/?page_id=1443